

บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ 21 The Roles of Buddhist Monks in the 21st Century

พระครูสุธีจริยวัฒน์¹
Phrakru Sutheejariyawat¹

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
¹Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Corresponding Author, Email: sakorn2514@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปคือพระสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เผยแผ่คำสอน และเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา ในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป้าหมายเดิม บทบาทที่พัฒนาไปของพระสงฆ์ที่จำเป็น ได้แก่ บทบาทการเผยแผ่ บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา บทบาทผู้ทรงไว้ซึ่งคุณวิเศษ บทบาทนักบริหารศรัทธา บทบาทผู้นำแห่งจิตวิญญาณ บทบาทนักพัฒนาสังคม และบทบาทผู้นำสู่ความพ้นทุกข์ ซึ่งจะช่วยรักษาและเสริมสร้างพระพุทธศาสนาที่จะคงอยู่ตลอดไป

คำสำคัญ : บทบาท, พระสงฆ์, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The key success factors of promoting the sustainable prosperity of Buddhism. The priest is responsible for promoting the preservation of Buddhist teachings and propagation of a role model. The Buddhists Strengthen and stabilize the Buddhism in the 21st century has changed in many ways. Priests need to be adjusted to suit the situation has changed, but still preserves the original target. The role of the clergy needed to improve. The essential applied roles of Buddhist executive monks include

a role in Buddhist missionaries, a symbolic role in Buddhism, a magician role, a faith management role, a spiritual leader role, a social developer role and a misery eradicator role. Hopefully, the achievement in taking such roles will help preserve and enhance Buddhism to last forever.

Keywords: Roles, Buddhist Monks. 21st Century

บทนำ

ประเทศไทยได้รับเอาวัฒนธรรมมาจากพระพุทธศาสนาประเพณีปฏิบัติเป็นวิถีชีวิต จนกลายเป็นรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชนชาติไทย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีวัดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชนของสังคมไทย วัดจัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทย ทั้งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณี จัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นที่พบปะสร้างสรรค์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ดูได้จากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ประมุขของชาติไทย ทรงเป็นพุทธมามกะทุกพระองค์ พิธีกรรมทางศาสนายังคงมีอยู่ในสังคมไทย ตั้งแต่เกิดจนตาย ศิลปะ ภูมิมาติกรรมก่อสร้างต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก บทบาทหรือการปฏิบัติของพระสงฆ์ เห็นได้จาก การรักษาศีล การบิณฑบาต การนุ่งห่ม ซึ่งมีปรากฏให้เห็นเฉพาะสังคมไทย พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ การดำรงชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนา และได้นำมาเป็นแนวทางแห่งการใช้ชีวิต การทำมาหากิน จนเกิดเป็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้

พระสงฆ์ยังมีบทบาทอย่างมากในเรื่องวิถีชีวิต การนำทางในการดำรงชีวิต ไม่ทางตรงหรือทางอ้อม ในพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย เป็น ผู้ให้คำปรึกษาในปัญหาที่มองไม่เห็นทางออก ตั้งแต่ระดับขั้นนำจนถึงชนระดับล่าง แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดและถือว่ามีคุณูปการมากที่สุดคือ การสอนให้คนรู้ภาษา ซึ่งสามารถยึดโยงไปถึงหลักความดีงามที่ทำให้ คนไทยเรียนรู้ตัวเองและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมของตน หากมองแยกส่วนออกจากเรื่องสังคมแล้ว การศึกษาเป็นผลงานที่ประจักษ์ชัดที่สุดในการสอนหนังสือของพระกับเด็ก เห็นได้ว่าวัดกับโรงเรียนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก่อน แม้พระสงฆ์ในพุทธศาสนาได้กำหนดลำดับชั้นไว้ มีนับจากพระอรหันต์ลงมา แต่เพื่อทำความเข้าใจให้ง่ายขึ้น พระสงฆ์ไทยอาจจำแนกจากเป้าหมายในการบวชเป็นพระสงฆ์ได้ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ตั้งใจแน่วแน่ในการบวช เพื่อแสวงหาสัจจะธรรม กับกลุ่มที่บวชตามจารีตประเพณี พระสงฆ์ในกลุ่มแรกมีส่วนมากในการขับเคลื่อนให้เกิดพลังศรัทธา ซึ่งเป็นอำนาจที่มีพลังมากในการกำหนดทิศทางของสังคม ในกิจการของคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทพระสงฆ์อย่างมาก เพราะถือได้ว่าพระสงฆ์นั้น มีความสำคัญต่อการสร้างระเบียบแบบแผน และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นตัวแทน หรือ เป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการเผยแผ่ และ ถ่ายทอดพระธรรมคาสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้น้อมนำพระธรรมคาสอน ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและในสังคม

บทบาทพระสงฆ์นั้นสำคัญมาก ซึ่งเป็นปัจจัยและมีอิทธิพลต่อความคิดตลอดจนในการควบคุมทางสังคมในระดับประเทศ ด้วยเพราะ พระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือ ของบุคคล ทุกชั้นในสังคมตั้งแต่พระมหากษัตริย์ลงมาจนถึงประชาชนทั่วไป ปัจจัยที่เชิดชูฐานะ ของ พระสงฆ์ ใน สังคมคือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญา ปัจจุบันนี้บทบาทพระสงฆ์เริ่มลดน้อยไป เพราะความเจริญด้านเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ วัฒนธรรมแบบตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเป็นอยู่หรือ การดำรงชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามความเจริญของสังคมไร้พรมแดนตลอดจนความเจริญด้านไอที การติดต่อสื่อสารในโลกโซเชียลมีเดีย (Social Media) จากสังคมชนบทไปสู่สังคมออนไลน์ (Social Network) ถึงกระนั้นพระสงฆ์ก็ยังคงมีบทบาทและหน้าที่เช่นเดิม จะมากบ้างหรือน้อยประการใด ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของแต่ละสังคม พระสงฆ์ยังคงมี บทบาทหน้าที่ ในการปฏิบัติตนอยู่หลายอย่างเหมือนเดิมเพราะความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน จึงสรุปได้ว่า ศาสนาพุทธคือคำสอนที่เป็นสัจธรรม อันเป็นความจริงที่มี อยู่คู่โลกมาตลอดกาลและคงอยู่กับคนไทยในวงจรชีวิตของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่เกิดจนตายก็ต้องเข้าวัด ฉะนั้นบทบาทพระสงฆ์จึงมีความสำคัญอย่างมากจะต้องเกี่ยวข้องการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ 21

พระสงฆ์ไทยเป็นผู้นำทางจิตใจเนื่องวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมจึงทำให้เป็น ศูนย์รวมแห่งความเคารพศรัทธาและร่วมมือ ตลอดจนวัดก็กลายเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยว ทำให้ชุมชนมีความสามัคคี และให้รวมตัวกันเป็นสังคมหนึ่งๆได้ ความสำคัญของวัดและ

พระสงฆ์ จึงได้รับความเคารพนับถือ พระสงฆ์นั้นเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทั่วทุกส่วนทุกชั้นของสังคมนับแต่พระมหากษัตริย์ลงมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แต่ก็มีบางอย่างของพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในปัจจุบันนั้นก็คือพระพุทธศาสนาเปลี่ยนแปลงลักษณะไปตามวัฒนธรรมบริโคมมากขึ้น คือพระพุทธศาสนากลายเป็นเครื่องมือส่งเสริมโลกทัศน์และพฤติกรรมแบบบริโคนิยม พระสงฆ์และวัดส่วนใหญ่จำกัดบทบาทตัวเองเหลือเพียงการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในขณะที่พระสงฆ์อีกส่วนต่างพากันหมกมุ่นในการแสวงหาเงินทองและลาภยศจากผู้ที่หลงเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ดังนั้นโดยภาพรวม ความศรัทธาและเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาของคนไทยลดลง ดังนั้นตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของพระสงฆ์ดังนี้ ในอดีตบทบาทของพระสงฆ์ถูกคาดหวังจากสังคมให้เป็นผู้นำทางศาสนา แต่เนื่องจากบริบทของสังคมเปลี่ยนไปจึงทำให้ต้องแยกตนเองออกจากสังคมซึ่งกำลังรุกร้าด้วยกิเลส ดังนั้นในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาพระสงฆ์หลายรูปแสดงตัวออกมาทำงานการพัฒนาสังคมต่างๆชัดเจนมากขึ้น พระสงฆ์มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปแต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป้าหมายเดิม บทบาทที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงหรือประยุกต์ของพระสงฆ์ที่จำเป็น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยืนยงสืบไปบทบาทของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันหรือในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ไทย จะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัว เพื่อการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ แต่ไม่ละเลยการประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักการเดิมของหลักคำสอนแต่ให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการแสดงบทบาทให้เหมาะสม และเป็นแนวทางให้ชนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติตาม จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่ สรุบบทบาทพระสงฆ์ตามสถานการณ์ปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการเผยแผ่

บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเผยแผ่ แท้จริงแล้วบทบาทด้านนี้ พระสงฆ์ทุกรูปได้รับมอบหมายจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง เพราะหน้าที่ของพุทธสาวก คือมีหน้าที่ศึกษาเรียนรู้คำสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนนั้นแล้วต้องสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามด้วย นี่จึงได้ชื่อว่าพระสงฆ์สาวก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการจักต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส ในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ฉะนั้นจักเห็นได้ว่า การเผยแผ่ของพระสงฆ์วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือ หน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

1) การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนา อบรมสั่ง สอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบ เทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปฐกวีลีลา 2 รูปขึ้นไป

2) การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์บนที่ลงแผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะ ออกเผยแพร่ หรือลงใน หนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3) การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษาเป็นประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชน

2. บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ คือหมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือนิวัตร ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ พระสงฆ์เป็นตัวแทนพุทธศาสนาที่คนทั่วไปเข้าใจ ทำหน้าที่เพื่อชุมชน มีจิตวิญญานเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน เพราะจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ในอดีต วัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์รวมของชุมชน วัดเป็นศูนย์กลางของสถานศึกษา เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่นัดหมาย บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน และสืบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง มีคุณธรรม และหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่กล่าวตามหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ได้แก่ ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจ บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ความเจริญในชีวิต เป็นต้น ดังนั้นพระสงฆ์จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนาพุทธ

3. บทบาทนักบริหารศรัทธา

ความศรัทธา คือ ความเชื่อ ความเลื่อมใส ความศรัทธาพระพุทธศาสนา แบ่งศรัทธาออกเป็น 4 อย่าง ดังนี้

1) กัมมสัทธา เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่ากรรมดีกรรมชั่วเป็นเหตุปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป

2) วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วจะต้องมีผลติดตามมา

3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน คือ เชื่อว่าแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบผลของกรรมนั้น

4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ คือทรงเป็นผู้ตรัสรู้สัจธรรมด้วยพระองค์เองโดยชอบ

พระพุทธทาสภิกขุ อินทปญโญ (2495) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศรัทธาในความหมายโดยทั่วไปไว้ว่า เป็นความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลสำคัญ ในการสร้างศรัทธาของพระสังฆาธิการในปัจจุบันแต่ละรูปจะแตกต่างกันตามบริบทของการเผยแผ่โดยการให้การอบรมการสอนการแสดงธรรมและการเขียนตำราและการปฏิบัติธรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่นวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์หรือการปาฐกถา และการทำงานเชิงรุกออกไปให้ธรรมะแก่เด็กและเยาวชนผ่านโครงการต่างๆ เป็นต้น

4. บทบาทผู้นำแห่งจิตวิญญาณ

พระสงฆ์จะกลายเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องสูงสุด และผู้นำเชิงจิตวิญญาณ อาจเนื่องจากในปัจจุบันหรือในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ความสำคัญของวิสัยทัศน์ เป้าหมายที่ชัดเจนในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา การเผยแพร่ความสมดุลในด้านความต้องการของชุมชน และยังมีภาวะผู้นำชุมชนให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ตลอดจนในการทำงานที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน ผู้นำเชิงจิตวิญญาณยังส่งเสริมวัฒนธรรมในองค์การ สภาพแวดล้อมของการทำงานที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ จิตวิญญาณ ว่าเป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงหรือผูกพัน ความเข้าใจความพึงพอใจและการให้ความเคารพ ไม่ใช่เพียงแค่ศาสนาแต่รวมถึงผู้คนรอบข้างและตนเอง แนวคิดเรื่องมิติทางจิตวิญญาณ จึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการบริหารงานที่เน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง เพื่อเป็นสิ่งส่งเสริมให้เกิดแปลงในแนวทางที่เหมาะสม พระสงฆ์เป็นผู้นำแห่งจิตวิญญาณ จะใช้วิธีการแสดงธรรมสั่งสอนพุทธบริษัทโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหยิบยกประวัติในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกขึ้นมาบรรยายแสดงให้เห็นชัดถึงหลักธรรมที่สามารถนำไปใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่เด็กและเยาวชนรวมถึงประชาชนทั่วไปได้นำไปใช้เป็นต้น บทบาท

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การประพฤติปฏิบัติตนเองตามหลักของไตรสิกขา คือศีลสมาธิปัญญาความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในด้านความคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ในคุณค่าที่แท้จริงอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืน

5. บทบาทนักพัฒนาสังคม

พระสงฆ์เป็นบุคลากรสำคัญมากที่สุดในบรรดาทรัพยากรมนุษย์ของพระศาสนา การจะให้พระสงฆ์เป็นผู้นำได้อย่างสมบูรณ์ จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์พร้อมกัน ๓ มิติ คือ มิติทางคุณธรรม มิติทางปัญญา และมิติการเป็นผู้นำ สถาบันการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้ผู้นำ พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยก่อนบวชและระหว่าง บวชเป็นผลผลิตของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในสังคมมาแล้ว ดังนั้น จึงสมควรประยุกต์เอาความรู้ทางวิชาการที่ได้รับมาเป็นแนวปฏิบัติตน และเป็นแนวทางในการชี้นำสั่งสอนแก่ประชาชน เพื่อ ความมีศรัทธาอย่างยั่งยืนต่อพระพุทธศาสนา และเพื่อบรรลุถึงความ เป็นอริยบุคคลตามอุดมการณ์ ของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงต่อไป

บทบาทพระสงฆ์ต้องเป็นนักพัฒนาสังคม มีบทบาทนักพัฒนาสังคม เพื่อให้คนในสังคมมี ปัญญาอย่างแท้จริง มีศีล มีวินัยในตัวเอง และให้พุทธศาสนิกชนมีจิตใจ หนักแน่นในการทำมาหากินดีด้วย มีวิริยะ ไม่หวั่นไหวกับอารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบ โดยมีความมุ่งมั่นเพื่อให้จิตใจ มีสัมมาสมาธิ สามารถสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและ พุทธศาสนิกชน รู้จักกระตุ้นให้บุคคลผู้ตามมีความกระตือรือร้น ความขยันและพยายาม ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด ให้มีความรับผิดชอบโดยยอมเสียสละประโยชน์ส่วน ให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. บทบาทผู้นำสู่ความพ้นทุกข์

ในโลกปัจจุบันในการทำงานหรืออาชีพ หรือการดำรงชีวิตให้มีความสุขบน พื้นฐานของความถูกต้องอันดีงาม ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทุจริต นั้นมี อุปสรรคมากมาย ตลอดจนการแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนเอง ต้องการ จนลงลืมหลักคำสอนหลักปฏิบัติตน สัมศีลธรรม ผิดศีล ทุกๆ คนยอมเสาะแสวงหาความสุข ในขณะที่เดียวกันทุกชีวิตย่อมมีความสุขเป็นเครื่องประกอบอันเป็นไป ตามกฎธรรมชาติ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความทุกข์ที่เกิดขึ้น แม้จะอาจทำให้เราบอบช้ำ แต่ความทุกข์เป็นสิ่งที่มาเร็วและไปเร็ว อยู่กับเราไม่ได้นาน หากแต่เราเองต่างหากที่มี

แต่คิดถึงความทุกข์ (อดีต) ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ไม่ต่างอะไรกับคนที่ถูกมีดบาดมาแล้วหนึ่งครั้ง แทนที่จะวางมีดนั้นลง เรากลับเอามีดตำเดิมมาบาดตัวเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่ต่างอะไรกับคนช่างฝัน ที่ผูกพันความคิดและชีวิตไปกับโลกแห่งอนาคต ความฝันเป็นสิ่งที่ดี ถ้ามาแบบพอดี เพราะเป็นเครื่องสร้างแรงบันดาลใจ เป็นสิ่งผลักดันให้ประสบความสำเร็จ หากแต่ถ้ามีมากเกินไป จนหลงลืมปัจจุบัน ความช่างฝันก็จะกลายเป็นโทษ กลายเป็นความทุกข์ เพราะเราจะปล่อยปละละเลยกับปัจจุบัน หลงลืมอดีต บ้านที่คนสร้างให้ ความสำคัญกับโครงหลังคามากกว่ารากฐาน จะมีความมั่นคงได้อย่างไร

พระสงฆ์จะเป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่มีทุกข์ ดังนั้นบทบาทพระสงฆ์จะแบบอย่างที่ดี และต้องผู้นำสู่ความพ้นทุกข์ โดยการปลูกฝังศรัทธาผ่านการประพฤติปฏิบัติการเผยแผ่ หลักธรรมคำสอนและหลักการประพฤติปฏิบัติโดยยึดถือพระธรรมวินัยในการประพฤติปฏิบัติตน พระสงฆ์มีฐานะบทบาทของผู้แนะทางจิตวิญญาณจะเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนและเป็นกำลังใจให้กับประชาชน หรือเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน จะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมที่งดงาม มีการปลูกฝังศรัทธาผ่านการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่

สรุป

บทบาทพระสงฆ์เป็นบทบาทในด้านให้ความรู้พัฒนาจิตใจให้แก่ชุมชน บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา บทบาทในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นบทบาทการเผยแผ่ธรรม บทบาท ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน บทบาทที่เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการแต่เป็นผู้นำทางแนวคิดปฏิบัติตามหลักการศาสนาพุทธ เป็นแบบอย่างที่ดีของพุทธศาสนิกชน บทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบัน มิใช่เป็นมีบทบาทและหน้าที่แต่เพียงด้านพิธีกรรม อย่างที่บุคคลทั่วไปเข้าใจ หรือพระสงฆ์มิใช่เป็นแค่เพียงผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่พระสงฆ์ยัง เป็นผู้นำตามธรรมชาติสามารถปฏิบัติได้หลายบทบาทหลายหน้าที่รวมทั้งเป็นผู้นำและผู้บริหารทางพระพุทธศาสนาและศาสนศึกษาอีกหลายบทบาท ได้แก่ ในการพัฒนาจิตใจ การส่งเสริม การศึกษา ในการเป็นที่ปรึกษา การเป็นครูบทบาทผู้นำ ผู้ฝึกอบรม และสงเคราะห์ชุมชน หน้าที่หลักของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชนมีความสำคัญต่อ บทบาทดังกล่าวเพื่อการเปลี่ยนแปลงและรองรับโดยสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 นั้นมี 6 บทบาทดังนี้คือ

- 1). บทบาทเผยแผ่
- 2). บทบาทผู้ในเชิงสัญลักษณ์

- 3). บทบาทนักบริหารศรัทธา
- 4). บทบาทผู้นำแห่งจิตวิญญาณ
- 5). บทบาทนักพัฒนาสังคม
- 6). บทบาทผู้นำสู่ความพ้นทุกข์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2559). **บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์**. ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/peace/article/download/120/128>
- พระใบฎีกาณัฐพร ฐานวุฑโฒ. (2554). **บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม**. ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2560 จาก http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/mcuthesis_2556library/152-2555.pdf
- พระใบฎีกาศราวุฒิมหาลาโก. (2558). **บทบาทและภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21**. ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2560 จาก http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2558_Vol9_N01_13.doc
- พระพุทธทาสภิกขุ อินทปถโญ. (2495). **เรียนพุทธศาสนาใน 15 นาที**. หนังสือชุมนุมเรื่องสั้นพุทธทาสภิกขุ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2556). **บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมและประเทศไทย**. ค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2560 จาก <https://www.soc.go.th/acrobat/nesac010856.pdf>